

Дубасенюк О.А. Партнерська взаємодія як чинник консолідації творчих пошуків молодих науковців в умовах сталого розвитку // Теоретико-практичні засади партнерської взаємодії соціономічної та освітньої сфер: зб. наук. праць за матер. міжрегіонального науково-методичного онлайн-семінару (Хмельницький, 26 квітня 2022 р.) / за ред. Л. О. Данильчук. Хмельницький : 2022. 224 с. С.72-80.

Олександра Дубасенюк,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, Житомирський державний університет імені Івана Франка

dubasenyuk@ukr.net

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ ТВОРЧИХ ПОШУКІВ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В сучасних умовах актуалізується проблема сталого розвитку у період становлення України як незалежної європейської держави. Україна, зважаючи на глобальні перетворення в світі, здійснює демократизацію суспільства, яка супроводжується ринковими перетвореннями, освітніми змінами, новітніми науковими пошуками та іншими трансформаціями в суспільстві [5]. У цьому контексті важливе значення набуває партнерська взаємодія молодих науковців у вітчизняній та зарубіжній освіті.

Проаналізуємо сутність поняття «партнерська взаємодія». Ґрунтуючись на визначенні поняття «педагогічна взаємодія», нами було сформульоване базове поняття дослідження «партнерська взаємодія» [5, с. 48]. Отже, партнерська взаємодія являє гуманістично орієнтований педагогічний процес або особистісний контакт суб'єктів освітньо-виховного процесу, що має своїм наслідком взаємні позитивні зміни їх поведінки, діяльності, якостей, відносин, установок. Партнерська взаємодія розглядається як співробітництво, коли успіхи одних учасників спільної діяльності стимулюють більш продуктивну і

цілеспрямовану діяльність її учасників. Гуманістично орієнтований педагогічний процес може бути тільки процесом партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу, коли учасники такої взаємодії виступають як паритетні, рівноправні, у міру своїх знань і можливостей партнери. Взаємодія з іншими особами у різних комунікативних ситуаціях має сприяти досягненню поставлених цілей, розвитку природного потенціалу кожної особистості, його реалізації у професійній діяльності.

Сталий розвиток узагальнює в собі процес виживання і відтворення генофонду нації, активізації ролі кожної окремої людини в суспільстві, забезпечення її прав і свобод, збереження навколишнього природного середовища, орієнтація на зниження рівня антропогенного впливу на природне середовище й гармонізацію розвитку людини в природі. Україна може забезпечити перехід до сталого розвитку шляхом ефективного використання всіх видів ресурсів, структурно-технологічної модернізації виробництва, використання науково-творчого потенціалу суспільства для розбудови і процвітання держави [1; 4; 6]. Молоді дослідники здійснюють наукові розвідки у різних напрямках, пов'язаних з проблемами сталого розвитку суспільства з урахуванням євроінтеграційних і глобалізаційних процесів.

Мета дослідження: узагальнити результати дослідження молодих науковців, щодо обґрунтування концептуальних засад партнерської взаємодії у контексті концепції сталого розвитку.

Молоді науковці мають урахувувати великий спектр проблем у різних сферах, які потребують свого вивчення. Основна мета сталого розвитку України – забезпечення динамічного соціально-економічного зростання, збереження якості навколишнього середовища і раціональне використання природно-ресурсного потенціалу, задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь через побудову високоефективної економічної системи, що стимулює екологічну сталість, продуктивну працю, науково-технічний прогрес, а також має соціальну спрямованість. Забезпечення сталого розвитку України ґрунтується на притаманних державі геополітичних, географічних, демографічних, соціально-

економічних та екологічних особливостях, з урахуванням яких основними завданнями сталого розвитку є:

- економічне зростання – формування соціально-орієнтованої ринкової економіки, забезпечення можливостей, мотивів і гарантій праці громадян, якості життя, раціонального споживання матеріальних ресурсів;

- охорона навколишнього природного середовища – створення громадянам умов для життя в якісному навколишньому природному середовищі з чистим повітрям, землею, водою, захист і відновлення біорозмаїття, реалізація екологічного імперативу розвитку виробництва;

- добробут – запровадження єдиних соціальних стандартів на основі науково обґрунтованих нормативів бюджетної забезпеченості одного жителя з урахуванням регіональних особливостей;

- справедливість – встановлення гарантій рівності громадян перед законом, забезпечення рівних можливостей для досягнення матеріального, екологічного і соціального благополуччя;

- ефективне (стале) використання природних ресурсів – створення системи гарантій раціонального використання природних ресурсів на основі дотримання національних інтересів країни та їх збереження для майбутніх поколінь;

- стабілізація чисельності населення – формування державної політики з метою збільшення тривалості життя і стабілізації чисельності населення, надання всебічної підтримки молодим сім'ям, охорона материнства і дитинства;

- освіта – забезпечення гарантій доступності для одержання освіти громадян, збереження інтелектуального потенціалу країни;

- міжнародне співробітництво – активна співпраця з усіма країнами і міжнародними організаціями з метою раціонального використання екосистем, гарантування безпечного і сприятливого майбутнього [2; 3; 4].

У роботах молодих дослідників зазначено, що впровадження концепції сталого розвитку відкриває перед Україною нові перспективи та має сприяти утвердженню інноваційної політики в державі. Обґрунтовано необхідність державного регулювання процесів сталого розвитку, у тому числі і у сфері освіти

на основі педагогіки партнерства. Визначено етапи розвитку на шляху досягнення країною прийняттого рівня сталого розвитку. Проаналізовано роль та функції держави, які мають виконуватися в процесі реалізації загальної соціально-економічної, екологічної стратегії сталого розвитку. Виділимо основні напрями проведеного дослідження [6, 7].

У межах першого напрямку обґрунтовано **теоретичні засади концепції сталого розвитку**. Основний принцип екологічного аспекту концепції сталого розвитку пов'язано із забезпеченням коеволюції суспільства і природи, людини і біосфери, відновлення відносної гармонії між ними. Проаналізовано різні підходи до трактування поняття «сталий розвиток», визначено міжнародні і внутрішні передумови та чинники (соціально-демографічні, економічні та суспільні) щодо необхідності переходу України до сталого розвитку (Т. Кондратенко). Окреслено основні науково-організаційні принципи сталого розвитку, серед них: науковість, гуманність, відповідність міжнародним нормам, регіональність, структурність, системність; обґрунтовано важливі складові сталого розвитку: економічна, соціальна й екологічна, які на думку дослідниці, повною мірою забезпечать потреби як нинішнього, так і майбутнього покоління. Проаналізовано перспективи сталого розвитку у світі у контексті діяльності міжнародної організації – Глобальний Екологічний Фонд, що спрямована не лише на вирішення екологічних, а й глибоко соціальних проблем, які потребують свого розв'язання. (Н. Кондратюк).

Другий напрям присвячено **духовному та творчому зростанню особистості як чинника сталого розвитку суспільства**. Наголошено, що у центрі концепції сталого розвитку постає людина, оскільки вона сама з її потребами є метою суспільної діяльності, і вона ж є основним чинником досягнення мети. Людина (як ресурс розвитку), з одного боку, є біологічною істотою, з іншого – носієм інтелекту, творцем і споживачем інформації (у широкому розумінні), яка є невичерпним ресурсом розвитку. Людина, як особливий вид ресурсів, не тільки наділена інтелектом, але й здатна робити вибір. Тому перехід людства до сталого розвитку приведе до гармонізації

взаємодії з природою всієї світової спільноти, формування сфери розуму (ноосфери), а мірою національного та індивідуального багатства постають духовні цінності і знання людини, яка житиме в гармонії з навколишнім середовищем на основі партнерської взаємодії.

Виявлено сутність полікультурного виховання, яке спрямовується на збереження усього розмаїття культурних цінностей та характеризує співіснування багатьох культур (Н. Якса). Таке виховання може розглядатися як процес цілеспрямованої соціалізації молоді, що передбачає оволодіння системою наукових і загальнонаукових здібностей, комунікативних та емпатійних умінь, які дозволяють суб'єктам освіти здійснювати соціокультурну партнерську взаємодію і виявляти розуміння інших культур, а також толерантність стосовно інших носіїв. Зазначений підхід сприяє розвитку творчої обдарованості особистості. Молоді науковці дослідили умови розвитку творчо обдарованої особистості. Зокрема, О. Антонов вивчив один з найважливіших ресурсів суспільства – його творчий та інтелектуальний потенціал, представлений спільнотою людей, які знайшли своє місце у житті, повною мірою реалізували власні творчі й професійні можливості, інтелектуальні та організаторські здібності. Саме вони є головним рушієм прогресу у всіх сферах діяльності суспільства і держави. Тому одним із пріоритетних напрямів державної політики в Україні має бути підтримка обдарованої молоді – потужного потенціалу творення її майбутнього, розвитку партнерської взаємодії суб'єктів освіти. Обґрунтовано сукупність умов (суспільних, економічних, педагогічних, психологічних тощо), необхідних для реалізації проблеми збереження і примноження творчого та інтелектуального потенціалу в Україні; вивчено організаційно-педагогічні умови виявлення та розвитку здібностей та обдарувань дітей та молоді.

Також проаналізовано проблему навчання обдарованих учнів в умовах загальноосвітніх навчальних закладах на основі проведеного експериментального дослідження (Н. Чумак). Запропоновано: використовувати систему педагогічної взаємодії вчителів, батьків та учнів із застосуванням

елементів розвивального, проблемного та диференційованого навчання; упроваджувати інноваційні засоби, форми, методи у навчальній та позанавчальній діяльності учнів; залучати обдарованих учнів до активних, розвивальних форм роботи; створювати відповідну систему соціально-педагогічного супроводу обдарованих учнів.

О. Коломієць вивчено проблему розвитку духовної спадкоємності поколінь на прикладі дослідження особистого родоводу, родинних традицій. Традиції, звичаї і обряди – це та спільна історія, яка живить і єднає покоління. Людство прямує до зближення інтересів, до взаємодії в розвитку й виживанні, і водночас жоден народ не бажає втратити найкращих якостей і прикмет своєї самобутності, неповторності. Традиції, звичаї і обряди сприяють залученню молоді до формування національного ідеалу, гуманістичного за своїм спрямуванням і змістом, розмаїтого на форми та способи його вираження.

Третій напрям представлено проблемою *інформаційно-комунікаційних технологій в умовах сталого розвитку*. Дослідниками доведено, що в епоху бурхливого розвитку інформаційних технологій комп'ютер сприймається як невід'ємна частина нашого життя. М. Ковальчук розглядає історичні аспекти розвитку інформаційних технологій у педагогічній галузі; вивчає дидактичні та методичні можливості застосування комп'ютерних, зокрема, мультимедійних засобів навчання. Використання ІКТ у сфері освіти, з погляду дослідниці, відкриває перед викладачами нові перспективи. Початкове багатофункціональне робоче призначення інформаційно-комп'ютерних технологій поступово, завдяки Інтернету перетворилося на потужний ресурс проведення вільного часу та задоволення різноманітних потреб користувачів. Глобалізація поширення таких технологій у сучасному суспільстві призвела не лише до позитивних змін та розширення можливостей у різних сферах людського буття, але й до того, що певна частина їх користувачів опинилась у тенетах стану комп'ютерної залежності. Ураховуючи практичну неможливість самореалізації сучасної молоді людини без оволодіння сучасними інформаційно-комп'ютерними технологіями та занепокоєність соціуму адитивним проявами взаємодії з ними,

науковці все більше уваги приділяють питанням вивчення психологічних проявів та детермінант комп'ютерно залежної поведінки в юнацькому віці (Л. Бутузова).

Таким чином, у дослідженнях молодих науковців у контексті партнерської взаємодії проаналізовано передумови та шляхи розвитку сталого розвитку в Україні в соціально-економічній, духовній, інтелектуальній, екологічній, інформаційних та інших сферах суспільства. При цьому враховано і кризові явища, що змушує шукати вихід з такого становища. Виходом може бути пошук нових концепцій розвитку, серед яких значне місце займає концепція сталого розвитку на засадах педагогіки партнерства спрямована на зміну існуючого устрою, спрямування розвитку суспільства в якісно нове русло, що слугуватиме зростанню духовності та творчого потенціалу особистості, підвищення рівня життя людей; мирне співіснування країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Масловська Л.Ц. Сталий розвиток продуктивних сил регіонів: теорія, методологія, практика: Монографія. К.: Київ нац. торг.екон. ун-т, 2003, 304 с.
2. Напрями національної політики участі громадян у місцевому сталому розвитку. Аналітичний документ. Муніципальна програма врядування та сталого розвитку. К.:ПРООН, 2007. С. 64.
3. На меті – сталий розвиток України // Вісник НАН України. 2007. № 2. С. 14-44.
4. Наше общее будущее: Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию: Пер. с англ. / под ред. и с послесл. С. А. Евтева и Р.А. Перелета / М.: Прогресс, 1989. 376 с.
5. Педагогика: Большая современная энциклопедия / Сост. Э.С. Рапацевич. Минск: «Соврем. Слово», 2005. 720 с.
6. Сталий розвиток: проблеми та перспективи / за ред. О.А. Дубасенюк: зб. наук. праць. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 412 с.

7. Сталий розвиток: проблеми та перспективи / за ред. О.А. Дубасенюк: зб. наук. праць. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 370 с.